

י"ז בתמוז תשפ"ג
06 ביולי 2023

לכבוד:
מנהל/יות התיכונים
מנהל/יות החטיבות העליונות
רכזים/ות ומורים/ות לעברית בחטיבה העליונה

הכיתה האקדמית בעברית עיקרי המפגש המקוון¹

רקע

אחד היעדים של משרד החינוך לשנה"ל תשפ"ד הוא קידום ההכרה האקדמית לתלמידים בחטיבה העליונה. בניגוד לתוכניות קיימות, כגון אקדמיה בתיכון ואחרות, המאפשרות לתלמידים מחוננים ומצטיינים לימודים אקדמיים באוניברסיטה, מטרתה של תוכנית זאת היא להגיע לקהלים רחבים ולכיתות שלמות בתוך בתי הספר. התוכנית מפתחת כישורי למידה אקדמיים, מבססת את תחושת המסוגלות העצמית בהקשר האקדמי ומאפשרת לצבור נקודות זכות אקדמיות במהלך הלימודים בתיכון.

רציונל

התוכנית החדשה היא נדבך נוסף בתפיסת תחום הדעת **עברית בחינוך העליסודי** בכלל ובחטיבה העליונה בפרט.

על פי תוכנית הלימודים בעברית לחינוך העליסודי, שיעורי עברית בחטיבת הביניים נוטעים את היסודות האורייניים בהבנת הנקרא, בהבעה בכתב ובעל"פה, ובחטיבה העליונה נוספת הקומה האקדמית המתבטאת בין השאר בכתיבה הטיעונית ובכתיבת סקירת הספרות בבחינת הברורות. לתלמידים ניתנים הכלים האורייניים האקדמיים שמסייעים להם בלימודיהם בתיכון ובהגיעם ללימודים האקדמיים במוסדות להשכלה גבוהה. עם זה, דרישת הסף בכל החוגים והפקולטות היא עדיין קורס בסיסי באוריינות אקדמית או בכתיבה אקדמית, אשר חופף בתכנון לתכנים שנלמדים בתיכון. תוכנית **הכיתה האקדמית בעברית** מאפשרת לקיים את הקורס האקדמי בשיעורי עברית בכיתה על ידי המורה לעברית, וכך הציון בקורס האקדמי יהיה רכיב בציון הברורות במקצוע וגם יקנה לו 6 נקודות זכות אקדמיות (נק"ז).

מבנה הלמידה

הכיתה האקדמית היא כיתה אורגנית שלמה, שתלמד במהלך שיעורי עברית את הקורס האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה "**קריאה וכתיבה אקדמית**". לימודי הקורס ישתלבו בשעות עברית במערכת, ימירו בכך את לימודי הבנה והבעה (ואת כתיבת התלקיט) וישולבו עם התכנים בלשון ובדקדוק. הוראת תוכני הקורס האקדמי יתחילו במחצית השנייה של כיתה י ויסיימו בתום המחצית הראשונה של כיתה י"א. בסוף כיתה י"א ייגשו התלמידים לבחינת הברורות "מקוצרת"

¹ לפיקוח על הוראת העברית בשיתוף האוניברסיטה הפתוחה שמורה הזכות לעדכן פרטים הנוגעים למתווה התוכנית, למבנה ולתכנים ככל שיידרשו וככל שיימצא לנכון. כל עדכון שכזה יוצג מראש למורים שילמדו בתוכנית.

שתכלול רק את הפרקים הלשוניים (בדומה לתלמידים הנבחרים בתוכנית המיזם ונבחרים בשאלון 11271).

הכיתה "הרגילה"	הכיתה האקדמית
כיתה י	כיתות י-י"א
30% – ציון פנימי, בית ספרי	50% – הערכה פנימית + הערכה מסכמת בבדיקה חיצונית (בתוספת 20% מציון הקורס)
<ul style="list-style-type: none"> תלקיט כתיבה חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות 	<ul style="list-style-type: none"> הקורס "קריאה וכתיבה אקדמית" חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות
כיתות י-י"א	כיתה י"א
70% - ציון חיצוני (+ ציון "מגן" בית ספרי):	50% ציון חיצוני (+ ציון "מגן" בית ספרי):
בחינת בגרות: <ul style="list-style-type: none"> הבנת הנקרא כתיבה ממוזגת לשון – שם המספר + החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות 	בחינת בגרות (בקיץ י"א בלבד) <ul style="list-style-type: none"> לשון – שם המספר + החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות

חלוקת שעות מומלצת (לפי 3 ש"ש בי 3 ש"ש בי"א)	
כיתה י	כיתה י"א
2 ש"ש – הקורס האקדמי 1 ש"ש – לשון	1 ש"ש – הקורס האקדמי 2 ש"ש – לשון
בית ספר שהקצה עד היום לשיעורי עברית שעות הוראה נוספת מעבר ל6 ש"ש במשך השנתיים, ימשיך להקצות אותם וחלוקת השעות תיעשה בהתאם.	

- התכנים.** התכנים הם התכנים של הקורס האקדמי שפותח עלידי האוניברסיטה הפתוחה. התכנים יעברו התאמה לצרכים הייחודיים של תלמידי התיכון, בעיקר בהתאמת חומרי הלמידה והטקסטים שאותם יתרגלו התלמידים. הקורס הסמסטרילי הקיים באוניברסיטה הפתוחה יותאם לשתי מחציות בית ספריות (מחצית ב של כיתה י ומחצית א של כיתה י"א). ההתאמות הללו יאפשרו לתלמידי כיתה הטרורגנית ממוצעת במערכת החינוך לעמוד בהצלחה באתגר האקדמי של התוכנית.
- המורים.** המורים יקבלו גישה מלאה לאתר הקורס ולתכניו. האתר יספק למורה ערכות מלאות הכוללות מערכי שיעור, מגוון תרגילים וחומרי העשרה. המורים יקבלו הדרכות ותמיכה מלאה של צוות האוניברסיטה הפתוחה. המורים יידרשו לבדוק כשתי מטלות בכל מחצית.
- הערכה.** ההערכה הסופית בקורס כוללת את המטלות בבדיקה המורה, כשתי מטלות במחצית, מטלות בבדיקה אוטומטית של המערכת ומטלת סיכום שיבדוק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה. המטלה הסופית כוללת כתיבת נייר עמדה אקדמי בהיקף של שלושה עמודים. הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות, והציון

לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת של 20% מהציון (כך לדוגמה: ציון 80 על הקורס ישוקלל לציון בגרות 96).

למה התוכנית כדאית לתלמידים?

- ✓ התוכנית מציעה לתלמידים העמקה של כישורי הקריאה והכתיבה האקדמיות שישרתו אותם בלימודיהם בתיכון, לרבות במשימות ובמטלות בתוכנית ההיבחנות הגמישה במקצועות מדעי הרוח.
- ✓ התלמידים זכאים להכרה אקדמית (אקרדיטציה) על לימודיהם (6 נק"ז).
- ✓ הלומדים בתוכנית יקבלו בונוס של 20 אחוזים לציון הקורס כשזה יומר לציון בתעודת הבגרות.
- ✓ בבחינת הבגרות החיצונית ייבחנו התלמידים רק על פרקי הלשון.
- ✓ התלמידים בקורס הם במעמד סטודנט של האוניברסיטה הפתוחה. בעבור התלמידים יש בזה התנסות מעצימה כשלעצמה.

למה התוכנית כדאית למורים?

- ✓ המורים יקבלו הכשרה ייעודית להנחיית הקורס, שתוכר גם לצורך גמול.
- ✓ המורים ייהנו מחומרי הוראה מקצועיים, הכוללים מערכי שיעור, מצגות, תרגילים ועוד, שיהפכו את מלאכת ההוראה קלה יותר.
- ✓ המורים יזכו להוביל את תלמידיהם בתוכנית ייחודית ראשונה מסוגה בישראל.

שנת תשפ"ד – שנת הטמעה הדרגתית ראשונה

הטמעת התוכנית תיעשה בהדרגה. בתשפ"ד יוכלו להצטרף לתוכנית כ-30 כיתות י בסך הכול מכל הארץ. אין חובה שכל כיתות השכבה יצטרפו, ובהחלט אפשר לצרף בשלב זה רק כיתה אחת מבית הספר או כיתה אחת לכל מורה לבחירת בית הספר.

תינתן עדיפות לכיתות אלה:

- * כיתות י שהמורים המלמדים בהן ימשיכו עם כיתותיהם לכיתה י"א
- * כיתות הניגשות לבחינת הבגרות לא לפני מועד קיץ י"א
- * מומלץ כי בשנת הניסיון של התוכנית לא יצטרפו כיתות חנ"ם וכיתות מב"ר או אתגר.

תוכני הקורס

את הקורס **קריאה וכתיבה אקדמית** לומדים באוניברסיטה הפתוחה כיום יותר מאלף סטודנטים בכל סמסטר. מקצתם תלמידי תיכון במסגרת התוכנית "אקדמיה בתיכון". הקורס נכתב ברגישות רבה לקהלים ייחודיים, כמו סטודנטים מהחברה הערבית או מהמגזר החרדי.

שלוש הנחות עבודה מרכזיות הנחו את מפתחי הקורס:

1. **למידה של מיומנויות צריכה להיעשות בתוך הקשר תוכני.** הקורס מבוסס על ערכת טקסטים אקדמיים. במהלך הקורס התלמידים מכירים את עולם התוכן של הטקסטים בערכה, ועליה הם נדרשים ליישם את המיומנויות שנלמדו.
2. **למידת המיומנויות נעשית מתוך אתגור והנאה.** הנושאים מעניינים, ומשולבים בהם רכיבים של משחק הן במהלך השיעורים הן באתר הקורס.
3. **למידה של מיומנויות מחייבת תרגול רב והתנסות.** כתיבה אינה עניין רק ללמידה תיאורטית, אלא היא מחייבת התנסות ותרגול רב. באתר הקורס ובמצגות השיעורים משולב מגוון עשיר של תרגילים, ומטלת ההערכה המסכמת היא כתיבת נייר עמדה בהיקף של שלושה עמודים.

הקורס כולל 6 יחידות לימוד עיקריות:

- 01 הטקסט האקדמי
- 02 הפקת ידע מטקסט אקדמי
- 03 כתיבת תשובות לשאלות
- 04 כתיבה טובה: פיתוח וניסוח תשובות
- 05 פענוח מאמר אקדמי
- 06 כתיבת טקסט עצמאי

מבנה הקורס

פיתוח הקורס:

- ליאת הרט
- ד"ר נורית מלניק
- ד"ר מיכל בן שאול
- ד"ר מרב אור אמרגי
- ד"ר הודא אבו-מוך

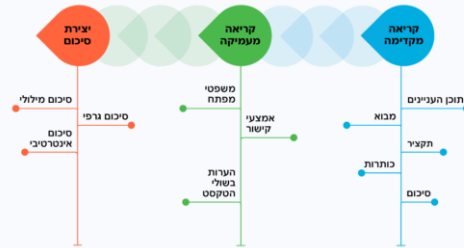
יחידה 1

הטקסט האקדמי

- יחסים בין טקסטים
- שפת הטקסט
- זיהוי השיח של התחום
- כתיבת רשימה ביבליוגרפית
- זיהוי מבנה לוגי של טקסט
- סוגי מידע בטקסט אקדמי
- הבחנה בין עובדות לפרשנות

יחידה 2

הפקת ידע מטקסט אקדמי

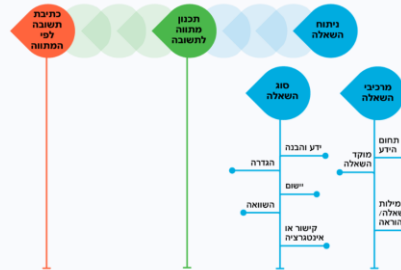

- זיהוי עיקרון מארגן בתוכן עניינים
- שחזור מבנה של תוכן עניינים
- פסקת פתיחה ופסקת סיכום
- קריאה מקדימה - תקציר המאמר
- קריאה מקדימה - כותרת משנה
- זיהוי משפט מפתח בפסקה
- זיהוי מילות קישור
- רישום הערות בשולי הטקסט
- הערכת סיכום מילולי
- יצירת סיכום גרפי
- יצירת סיכום אינטגרטיבי

יחידה 3

כתיבת תשובות לשאלות

- ניתוח מרכיבי השאלה
- הקשר בין ניתוח שאלה לתשובה טובה
- ניתוח וסיווג שאלות
- מתווה לתשובה לפי סוג השאלה
- כתיבת תשובה לפי המתווה
- ניתוח תשובה לשאלה

יחידה 4

כתיבת טובה - פיתוח וניסוח תשובות

- כתיבת פרפראזה
- משלב אקדמי
- סימני פיסוק
- תיקון משפטים
- חלוקת טקסט לפסקאות
- סידור משפטים בפסקה
- מילות קישור
- שימוש במאזכרים
- הערכת תשובות

יחידה 5 פענוח מאמר אקדמי

- חיפוש מקורות אקדמיים
- זיהוי סוג מאמר
- זיהוי מבנה המאמר
- קריאה מקדימה - הכותרת והתקציר
- קריאה מעמיקה - המבוא
- קריאה מעמיקה - שיטת המחקר ותוצאותיו
- קריאה מעמיקה - הדיון

יחידה 6 כתיבת טקסט עצמאי

- זיהוי תרומת המקורות שאיתרנו
- דרכי שילוב המידע מן המקורות השונים
- מבנה פסקת הפתיחה
- בניית פסקת הסיום
- בחירת כותרת

לוח הזמנים

לוחות זמנים להמשך

תאריך	אירוע
15.7.23	סגירת ההרשמה לתוכנית
20.8.23	כנס מקוון לנבחרת
נובמבר-דצמבר 2023	השתלמות למורים ולמורות על חומרי המחצית של י'
פברואר-מרץ 2024	השתלמות למורים ולמורות על חומרי המחצית של י"א

הרשמה לתוכנית

קישור לטופס הרשמה – יש למלא פעם אחת לכל מוסד.
https://openuacil.qualtrics.com/jfe/form/SV_byE3dDdcVVKsDHW

שאלות ותשובות

(השאלות הועתקו מחדר הצ'אט. שאלות חוזרות מופיעות פעם אחת)

ש האם נקודות הזכות האקדמיות תקפות רק ללימודים באוניברסיטה הפתוחה או גם בשאר המוסדות להשכלה גבוהה הארץ?

ת אלה נקודות זכות אקדמיות מטעם האוניברסיטה הפתוחה. הכרה בנקודות האקדמיות הללו במוסדות האחרים היא תלוית מוסד וחוג. עלפירוב, המוסדות האקדמיים נוהגים להכיר בנקודות זכות של האוניברסיטה הפתוחה.

ש תלמידי לומדים במקצועות מדעיים-טכנולוגיים - האם הקורס רלוונטי להם?
ת זהו קורס שמשלב בלימודי הלשון לבגרות. הוא מחליף רכיב בגרות. כך שכל התלמידים יכולים ללמוד בו בלי קשר למסלול המגמה.

ש למה הכוונה – בונוס של 20%?
ת הכוונה היא שהציון לבגרות של התלמיד יהיה 20% גבוה יותר מהציון הסופי בקורס של האוניברסיטה הפתוחה. אם תלמיד יסיים את הקורס בציון 80, הציון לבגרות יהיה 96.

ש האם תוכל רק כיתה אחת מתוך השכבה להצטרף לתוכנית?
ת כן

ש יש סילבוס מסודר?
ת סילבוס מסודר יינתן לנבחרת המורים שתלמד בקורס.

ש האם התוכנית מחייבת לימוד כיתות שלמות או שניתן גם ללמד קבוצת תלמידים חלוצה?
ת התוכנית מיועדת לכיתות שלמות כחלק מההוראה לקראת בחינת הבגרות. היא לא מיועדת לקבוצת תלמידים מהכיתה או לתלמידים בודדים.

ש האם לציון באוניברסיטה הפתוחה ניתן הבונוס?
ת הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות. הציון לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת של 20% מהציון (כך לדוגמה: ציון 80 על הקורס ישוקלל לציון בגרות 96).

ש האם המורים זכאים לגמול מיוחד?
ת המורים זכאים לגמול ההכנה לבגרות. על השתלמות יקבלו המורים גמול השתלמות.

ש התכנים מתאימים לבתי הספר החרדיים?

ת הקורס נכתב ברגישות רבה לקהלים ייחודיים, כמו סטודנטים מהחברה הערבית או מהמגזר החרדי. עם זה, התלמידים בתוכנית יידרשו לעבודה במחשב ולגישה לחומרים המקוונים באתר הקורס במרשתת. בתוך כך, חשוב לומר שהפיקוח על החינוך העצמאי לא מכיר את תוכני הקורס ולא עיין בהם עדיין.

ש האם תוכנית זו תמיר את התלקיט?

ת כן

ש האם צריך מחשב לכל תלמיד בזמן השיעור?

ת לא, אך תידרש גישה למחשבים בשיעורי הבית ובתרגולים. הלמידה בכיתה תונחה על ידי המורה. לפעמים אפשר יהיה לקיים שיעורים גם באמצעות המחשב.

ש האם כיתות מב"ר תוכלנה להצטרף לתוכנית?

ת איננו ממליצים בשלב זה.

ש כמה מטלות יצטרך התלמיד להגיש?

ת ההערכה בקורס כוללת מטלות בבדיקה המורה (כשתי מטלות במחצית), מטלות בבדיקה אוטומטית של המערכת ומטלת סיכום שיבדוק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה.

ש מה ההבדל בין התוכנית הזאת לתוכנית המיזם? האם זה מחליף את המיזם והממיר?

ת זוהי תוכנית מקבילה לתוכניות המיזם והממיר. ההבדל הוא בתכנים הנלמדים במסגרת התוכנית, ההכרה האקדמית שניתנת בתוכנית זאת, והבונוס לציון הקורס. עם זה, בתוכנית המיזם הציון כולו הוא פנימי, ואילו בקורס האקדמי את המטלה הסופית בודק מעריך חיצוני מטעם האוניברסיטה הפתוחה.

ש האם קיים ציון שנתי להערכה החיצונית? מה משקלו?

ת לניגשים לבחינת הבגרות החיצונית (על פרקי הלשון) ניתן ציון "מגן" כמו בכל בחינת בגרות, ובפרט כמו לתלמידי תוכנית המיזם הניגשים לבחינת הבגרות החיצונית. ערך ציון המגן הוא כרגיל 30% מהציון הסופי בבחינה. (מגן 30% – בחינה 70%).

ש האם בסוף כיתה י אפשר להחליט לא להמשיך בתוכנית? במקרה זה – האם הציון של סוף כיתה

י' הוא ציון 30%?

ת אפשר להחליט שלא ממשיכים בתוכנית בכיתה י"א. במקרה זה הציון של כיתה י יישלח כציון ה' 30% רק אם מולאו כל החובות של כיתה י הן במסגרת הקורס הן בהוראת התכנים הלשוניים של תוכנית ה' 30%.

ש התוכנית יכולה להשתלב עם תוכנית ממיר הבגרות?

ת לא

ש האם התוכנית מתאימה גם לנבחנים בשאלון 75281 של החינוך העצמאי? אם כן, האם תוכני הלימוד מפוקחים ע"י הפיקוח העצמאי?

ת כרגע התוכנית על תכניה אינם מפוקחים עלידי הפיקוח העצמאי.

ש איך הקורס משתלב עם הבחינה עתירת המדיה? האם אפשר לשלב בין התוכנית הזאת לבין הבגרות עתירת המדיה?

ת לא. כרגע זה לא משתלב. אולי בעתיד.

ש למה לא להתחיל את הקורס בתחילת כיתה י?

ת הקורס מתחיל במחצית השנייה של כיתה י. המחצית הראשונה תוקדש ללימודי הלשון או לתכנים נוספים מתוכנית הלימודים שאינם נכללים בקורס.

ש האם יהיו מועדי ב או מנגנון לשיפור ציון?

ת כן

ש מה לגבי חטיבת הביניים? יש משהו רלוונטי לכיתה ט?

ת התוכנית מיועדת לחטיבה העליונה וללומדים בכיתה י.

ש האם יש מועד הגשה סופי של הקורס האקדמי?

ת ייקבע מועד הגשה סופי למטלת ההערכה המסכמת. הלימודים בקורס יסתיימו לקראת סיום מחצית א של כיתה י"א.

ש האם התוכנית רלוונטית לתלמידי המגזר הערבי?

ת התוכנית אינה מותאמת כרגע לבתי הספר הערביים. בשלב זה היא מיועדת לתלמידים דוברי עברית כשפת'אם הלומדים עלפי תוכנית הלימודים עברית: הבנה, הבעה ולשון לבתי הספר דוברי עברית.

ש האם ההשתתפות בקורס כרוכה בתשלום מצד בית הספר?

ת לא. התוכנית אינה כרוכה בתשלום של בית הספר.

ש האם המורים יקבלו מחוון בדיקה מסודר לבדיקת המטלות?

ת כן

ש איפה החלק הלשוני של כיתה יי בא לידי ביטוי?
ת החלק הלשוני על-פי תוכנית הלימודים של ה-30% יילמד במקביל לקורס בשעות הוראת המקצוע.
ישנם גם תכנים לשוניים שישולבו במהלך הקורס, תכנים המשרתים את הבנת הנקרא ואת הכתיבה.

ת האם ההשתלמות למורים תיערך במחצית א של כיתה י?
ש כן. במהלך חודשים נובמבר ודצמבר

ש מי מחליט באיזה בסיס תפעל התוכנית, והיכן נרשמים להכשרת המורים?
ת מבין הכיתות העומדות בתנאים שהוצגו לעיל – "כל הקודם זוכה". קישור לטופס ההרשמה:
https://openuacil.qualtrics.com/jfe/form/SV_byE3dDdcVVKsDHw

ש האם התוכנית מתאימה למי שמגיש במועד חורף?
ת לא

ש המחצית השנייה של כיתה י"א, עד מועד הבגרות, מאוד קצרה...
ת ראו לעיל את חלוקת השעות. אין הכוונה שרק במחצית ב לומדים את התכנים הלשוניים. התכנים הלשוניים נלמדים מתחילת השנה במקביל לקורס. גם כיום כל התכנים לבחינת הבגרות נלמדים במקביל מתחילת השנה.

ש האם יש אפשרות להצטרף להכשרת המורים מבלי ללמד בפועל את הקורס (בחשיבה עתידית להגיע ללימוד לשנה שלאחר מכן לאחר התנסות בחומרים)?
ת לא. ההכשרה מיועדת רק למורים המלמדים בתוכנית.

ש האם ההשתתפות בתוכנית עשויה להעניק לתלמידים שילמדו בה כלים המותאמים במידה רבה יותר לכתיבת עבודת גמר (ברמת 5 יחידות בגרות)?
ת כן

ש יש תלמידים בכיתה הטרוגנית שלא מתאימים לתוכנית הזו ואולי ינשרו באמצע...מה עושים?
ת מה שעושים עם תלמידים שנושרים באמצע הלימודים בתוכנית הרגילה לבגרות: מאפשרים שיעורי תגבור, סיוע פרטני, השתתפות במחצית השלישית והשלמת הבגרות הכללית המלאה וכדומה.

ש האם אפשר להחיל את התוכנית על שיעורי עברית בכיתה ט מדעית (נחשון)?
ת לא בשלב זה.

ש מה קורה אם תלמידים רבים נכשלים?
ת מה שקורה כשתלמידים רבים נכשלים בבחינת הבגרות.